

Ваня Несторова, Прокуратура на Република България

Ролята на прокуратурата по противодействието на изпирането на пари следва да бъде разглеждана в контекста на законовите ѝ функции – да ръководи разследването като наблюдаващ прокурор, като образува досъдебното производство при наличието на достатъчно данни за извършено престъпление от общ характер, да повдига и поддържа обвинението за престъпления от общ характер при събраните достатъчно доказателства за това. Бих искала да разгледам тази роля с оглед законовата рамка, относима към противодействието на изпирането на пари, организацията на прокуратурата за разследване на това престъпление и взаимодействието ѝ с институциите, участващи в процеса на това противодействие, постигнатите резултати и съществуващите проблеми.

Без да се спирам в подробности относно законова рамка искам да посоча, че престъплението „изпиране на пари” е уредено законодателно в НК през 1997 г. Към момента на приемането му текстът покрива само част от изискванията на Конвенцията относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление, ратифицирана от Република България и обнародвана в ДВ през 1994 г. /бр. 43/. Последващите промени през 1998 г. и 2000 г. допълват приложното поле на този текст, но основните допълнения и изменения бяха направени през 2004 г. С тях преди всичко се разшири обемът на действията, чрез които може да бъде „изпрано” имущество, придобито от престъпление, както и беше криминализирано приготвянето, сдружаването или подбудителството към изпиране на пари. С последното допълнение на разпоредбата през 2006 г. беше прието, че произходът на мръсните пари може да бъде и в резултат на извършено общественоопасно деяние.

Освен горното, с приемането на Закона за кредитните институции /в сила от 01.01.2007 г./ беше предвидена възможност за предоставяне на банкова информация по искане на Главния прокурор на Република България или оправомощен от него заместник. При наличие на данни за организирана престъпна дейност или за изпиране на пари същите могат да поискат от банките да предоставят сведенията относно фактите и обстоятелствата, засягащи наличностите и операциите по сметките и влоговете на клиентите на банката, които са банкова тайна. Подобна възможност за получаване на данни, представляващи данъчна и осигурителна информация въз основа на писмено

искане е предоставена на главния прокурор и по силата на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

Беше приет и Законът за признаване, изпълнение и постановяване на актове за обезпечаване на имущество или доказателства, в сила също от 01.01.2007 г., който даде възможност за изпълнение на актове на български орган за обезпечаване на имущество или доказателства, които подлежат на изпълнение в друга държава – членка на Европейския съюз.

До 2006 г. разследването по случаите на изпиране на пари беше възложено на следствието. С новия НПК разследването се извършва от дознатели от структурите на МВР, а с последното изменение на процесуалния закон се създаде задължението наблюдаващият прокурор да извършва разследването по материали от ДАНС, който може да възложи същото или извършването на отделни следствени действия и на следовател.

В прокуратурата информацията за случаи на изпиране на пари се получава от различни източници. Основните данни се получават от полицията, от Агенцията за финансово разузнаване, от водени в прокуратурата преписки и дела за други престъпления, както и от други институции /данъчни, митнически служби/, по информация от медиите и рядко – по сигнали на граждани. Без да навлизам в подробности следва да посоча, че получаваните данни и образуваните въз основа на тях преписки и досъдебни производства бележат непрекъснат ръст по отношение на техния брой.

Организацията на работа на прокуратурата за този 10-годишен период по отношение на случаите на изпиране на пари също претърпя развитие. През 2006 г. във Върховната касационна прокуратура беше създаден отдел „Противодействие на организираната престъпност и корупцията“, в който беше обособен самостоятелен сектор „Противодействие на изпирането на пари“. След формирането на отдела и сектора такива звена бяха създадени във всяка една апелативна и окръжна прокуратура в страната. Създаването на посочения сектор във ВКП имаше за цел да обхване всички преписки и досъдебни производства в страната, включително и тези дела, които са спрени или прекратени, като създаде и необходимата информационна база за това, да създаде организация на взаимодействието между съответните институции за

противодействие на изпирането на пари, да създаде и въведе уеднаквен механизъм за действие по получаваните в прокуратурата сигнали за изпиране на пари, да съдейства за създаване на възможност за обучение и непрекъсната специализация на определените прокурори по такива случаи.

Като резултат от изпълнението на посочените цели следва да бъде посочено, че обособяването на звена във всички прокуратури за работа по случаи на изпиране на пари, акцентирайки върху тежестта и значението на посоченото престъпление, доведе до концентрирането на всички преписки и досъдебни производства в страната основно в тези звена, а взимането им на специален надзор от ВКП позволява да бъде осъществяван непрекъснат контрол относно срочността и пълнотата на проверките и разследванията по тях, да бъде оказвана методическа помощ по тях, както и възможността да бъде обменян опит по различните случаи от специализираните прокурори в страната.

Пак през 2006 г. от главния прокурор на Република България, министъра на вътрешните работи и министъра на финансите беше подписана Инstrukция за взаимодействие между Прокуратурата на Република България, Агенцията за финансово разузнаване към министъра на финансите и Министерството на вътрешните работи по отношение на работата по получаваните в АФР доклади на задължените по ЗМИП лица. Създадената с тази инструкция организация доведе до скъсяване на пътя на подаваната от Агенцията за финансово разузнаване информация до компетентната прокуратура, намаляване на времето за извършване на проверка по тази информация, както и на възможността ВКП да контролира работата както на извършващата проверката служба на МВР, така и на компетентната прокуратура.

В работата си по преписките и делата, свързани с изпиране на пари, прокуратурата задълбочи възможностите за ползване на необходимата експертна помощ от представители на НАП, Агенция „Митници”, БНБ, както и на съдействие от КУИППД въз основа на сключените споразумения и инструкции за взаимодействие между главния прокурор на Република България и ръководителите на тези институции.

Към настоящия момент предстои да бъде регулирано взаимодействието на прокуратурата на Република България с ДАНС, доколкото със закона за създаването ѝ

беше предвидена възможност за работа на агенцията по случаи на изпиране на пари, свързани с националната сигурност, както и поради структурирането на Агенцията за финансово разузнаване като дирекция в тази институция. В тази връзка ще бъдат конкретизирани и изискванията за вида на получаваната в специализираните звена на прокуратурата информация, събрана и предоставена по Закона за мерките срещу изпирането на пари.

В случаи от фактическа и правна сложност се засилва тенденцията за работа в екип с постоянно обсъждане на постъпилата и постъпващата информация между наблюдаващите прокурори от компетентната прокуратура и разследващите органи или със служителите на полицията, както и със сектора във ВКП, а при необходимост с включване в екипите на представители на данъчните, митнически институции и БНБ. Нещо повече – в процеса на разследване по досъдебните производства се задълбочи международното сътрудничество със съответните представители на другите страни – членки на Европейския съюз и на САЩ с оглед получаване на необходима за разследването информация. По-често се използват възможностите на Европол, Интерпол и Евроджъст.

В последните няколко години бяха организирани редица семинари с лектори от Германия, Испания, Холандия, Австрия, САЩ за предаване опыта на тези държави в областта на изпирането на пари, трудностите при разследванията и възможностите за тяхното преодоляване.

Подобряващите се законодателство, организация на работа на прокуратурата и взаимодействието между прокурорите и представителите на посочените вече институции доведоха и до съответните резултати – увеличаване на броя на водените досъдебни производства за изпиране на пари, на броя внесени обвинителни актове, както и постановяването след 2006 г. на осъдителни присъди за изпиране на пари. Позволявам си да поднеса малко статистика в тази насока:

През 2005 г. в страната са били налице 58 досъдебни производства, от които 18 новообразувани, през 2006 г. – 62, от които 42 новообразувани, към края на 2007 г. в прокуратурите в страната са били налични 60 досъдебни производства за изпиране на пари, от тях 50 новообразувани.

От 2002 г. до м. март 2006 г. са внесени 9 обвинителни акта за изпиране на пари, след м. март до края на 2006 г. са внесени 8 обвинителни акта, през 2007 г. са внесени 10 обвинителни акта.

От 2006 г. до настоящия момент са произнесени 14 осъдителни присъди, 12 от тях са влезли в сила, както и 5 оправдателни присъди, 3 от които са в сила. Всички осъдителни присъди са по дела, внесени в съда след м. март 2006 г. 4 от тези присъди са постановени от окръжния съд в гр. Варна, 3 – от ОС в гр. Сливен, 2 – от ОС в гр. Стара Загора и по една в окръжните съдилища на гр. София, Русе, Бургас, Кърджали и Пазарджик.

Отчитайки посочените резултати не следва да бъде пропуснато обстоятелството за отправяните към прокуратурата критики, че делата, по които са постановени посочените осъдителни присъди не са за особено големи суми или не са срещу известни лица от криминалния контингент. Считаю обаче, че същите са особено полезни по следните причини:

- тези присъди са постановени при липсата на каквато и да е съдебна практика до този момент;
- постановени са присъди както по отношение на лица, които са извършители и на предикатното престъпление, така и на лица, които нямат участие в него;
- измежду посочените е постановена присъда, в която извършителят на деянието е предполагал, че имуществото, с което е извършвал финансови операции, е придобито от престъпление, извършено от друго лице;
- постановени са присъди, в които имуществото, предмет на изпирането на пари, е по-голямо от това по предикатното престъпление, т.е. преодоляно е срещаното понякога мнение, че тези имущества трябва да си съответстват по размер;
- постановени са присъди по дела за изпиране на пари, в които вече е било налице предходно осъждане на деца за престъплението, от което са придобити средствата или предходното престъпление е разследвано

съвместно с престъплението „изпиране на пари”, както и по дела, в които е постановена осъдителна присъда въз основа на събрани в хода на разследването доказателства за съществуването на посоченото предикатно престъпление.

Последният факт следва да бъде отчетен като значителен успех, доколкото потвърждава схващането на работещите с тази материя прокурори за възможното разследване на изпиране на пари без задължителното разследване на предикатното престъпление с цел постановяване на съответна осъдителна присъда. Според Конвенцията относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление необходимите познаване, намерение или цел като елементи по отношение на тези престъпления могат да бъдат изведени от обективни, фактически обстоятелства.

- с посочените присъди се уеднаквява механизмът за действие при разследванията, свързани с изпиране на пари, което допринася за по-добрата подготовка при работа по такива дела; създава се необходимата организация за работа и екипност при обсъждане на съответния случай, което ще бъде особено полезно при последващите и по-сложни от фактическа и правна страна случаи на разследване на такива престъпления;
- сумите, иззети по посочените присъди, са около 500 000 евро, 500 000 лева и 35 000 щатски долари.

При посочени вече успехи следва задължително да се отбележат и някои трудности, констатирани от прокурорите при водените разследвания, без да съм изчерпателна в тяхното изброяване:

- Престъплението „изпиране на пари” не е ограничено от гледна точка на размера на имуществото, придобито от престъпление или друго общественоопасно деяние. Но докато посочените по-горе случаи са свързани основно с единични действия с престъпно придобитото имущество /например придобиване, държане, отчуждаване, преобразуване на такова имущество/ или са свързани с поредица от еднотипни действия /например осъществяване на финансови

трансфери/, мащабното „изпиране на пари” от организирани престъпни групи предполага създаване на съответна организация с разпределение на задачите, създаване на сложна схема на действия чрез използване на различни дружества, които могат да бъдат фиктивни или осъществяващи реална търговска дейност, чрез сключване на привидно действителни договори или чрез използване на други легални форми на търговско взаимодействие, чрез завъртане на парите през различни офшорни дружества, където финансовите регламенти не са строги или чрез използване на електронно банкиране, при което парите могат да бъдат преместени навсякъде твърде бързо и лесно и т. н. Разширява се не само кръгът на престъпленията, от които се генерират мръсни пари /като компютърните престъпления, финансовите престъпления, измамите по интернет/, но и начините на легализиране на мръсните пари. “Мащабните перачи” разполагат с достатъчен арсенал от подготвени специалисти във всяка една интересуваша ги област – юристи, счетоводители, банкери, компютърни специалисти. Разследванията по посочените сложни схеми на предварително добре обмислените действия, изисква голям ресурс от прокурори, разследващи органи, полицейски служители и експерти, които да бъдат финансово и технически обезпечени, както и по-дълга времева рамка за проследяване на движението на парите и предприетите действия за тяхното легализиране;

- Често престъпно придобитите пари се трансформират като имущество на регистрирани за целта дружества. Към настоящия момент прокуратурата нерядко среща трудности при възбраняването на имуществото на такова дружество или запориране на банковите му сметки, което се отказва от съда на основание, че същите са собственост на юридическо лице, а не на извършителя на деянието;
- Продължително дълго във времето протичат разследванията по дела, по които е необходимо събиране на доказателства чрез международна правна помощ. Изпълнението на отправените в тази насока молби за правна помощ до други държави често трае месеци дори и повече;
- Налични са трудностите, породени от все още съществуващите разбирания за задължителното разследване и доказване на конкретното

предикатно престъпление във всеки случай на разследване на изпирането на пари, което разбиране се пренася и като изискване относно формулировката на обвинението и изписването на обвинителния акт;

- Трудности при доказването се срещат и при невъзможност за ползване на информацията, получена чрез специални разузнавателни средства, относима към разследваното изпиране на пари, когато тя е била придобита преди образуването на досъдебното производство.

В заключение бих искала да кажа, че посочените и всички други проблеми не биха могли да бъдат разрешени тук и веднага от присъстващите представители на различните институции и органи. Важното според мен е противодействието на изпирането на пари да бъде приоритет на всички отговорни за това институции, за което противодействие прокуратурата вече е направила своята заявка.